

Denombrement van de heerlijke rechten van Weert, Nederweert en Wessem [1756/1757].

Vindplaats: Archives de l'État à Mons (AEM), archief familie de Caraman-Chimay, toegangsnummer 99.086, niet-geïnventariseerd, port. 19, heerlijkheidsarchief van Weert, Nederweert en Wessem.

Transcriptie en vertaling uit het Frans: Emile Haanen
De woorden tussen aanhalingstekens zijn letterlijk overgenomen.

Memorie.

De heerlijkheid Weert omvat de volgende inkomsten en prerogatieven:

Primo de hoge en lage justitie en jurisdictie;
Item de heer benoemt scholtis, burgemeesters, schepenen en secretarissen;
Item de heer vernieuwt jaarlijks de wet of magistraat;
Item benoemt de stadhouder¹ voor de lenen van Weert en Nederweert als ook de leenmannen en de griffier;
Item de jacht behoort aan de heer;
Item een kasteel, eerder gebombardeerd, voorhof en hagen² levert jaarlijks 45 wisselgulden op, zonder daarin begrepen de bomen;
Item de heer krijgt de helft van de tienden op Weert, die voor dit jaar 1756 oplevert in rogge achthonderd en zestig malderen, vijf vaten, drie koppen en drie kannen Maastrichter maat;
Iedere malder koren brengt tegenwoordig ongeveer 6 wisselgulden op, de andere helft van deze tiende valt toe aan het kapittel van Sint Servaas te Maastricht;
Item twee windmolens brengen jaarlijks driehonderd en tien malderen koren Maastrichter maat en 44 wisselgulden op;
Item twaalf weiden, genaamd 'Loeckerwijers', brengen jaarlijks 78 gulden 3 stuiver wissel geld op;
Item de stadswaag brengt jaarlijks 164 gulden 3 stuiver wissel op;
Item de kleine tiende brengt jaarlijks 84 gulden 2 stuiver wissel op;
Het rantsoensrecht brengt per jaar 205 gulden 15 stuiver wissel op;
Item twee bossen;
Item een recht genaamd 'ceurmoeden';
Item de lammertiende.

De heerlijkheid Nederweert omvat het volgende:

De hoge en lage justitie en jurisdictie;
Item benoemt scholtis, burgemeester, schepenen en secretaris;
Item het recht om ieder jaar de wet of magistraat te vernieuwen;
Item het jachtrecht;

---

¹ In het Frans wordt het woord 'preteur' gebruikt.

² Bedoeld worden de gronden, genoemd De Haag, gelegen tussen kasteel en minderbroedersklooster.

Item de tienden brengen thans elfhonderd en zestig malderen rogge, vijf vaten, twee koppen en drie kannen Maastrichter maat op.
Item twee windmolens en een watermolen brengen jaarlijks vijfhonderd en vijftig malderen rogge Maastrichter maat en 50 wisselgulden op;
Item de kleine tiende brengt 110 wisselgulden op;
Item de stadswaag brengt 21 gulden 13 ½ stuiver wisselgeld op;
Item het rantsoensrecht brengt 136 wisselgulden op;
Item een recht genaamd 'ceurmoeden';
Item de lammertiende;
Item Weert en Nederweert brengen jaarlijks aan cijzen of heerlijke renten 736 gulden 17 stuiver wissel op;
Item in Weert en Nederweert wordt het recht genaamd 'suyckerhaever' geheven, die per jaar opbrengt 81 wisselgulden;
Item Weert en Nederweert omvatten verscheidene heiden, weiden en 'pachis'³, welke aan de inwoners in vruchtgebruik zijn gegeven.

De heerlijkheid Wessem omvat het volgende:

De hoge en lage justitie en jurisdictie;
Item de heer benoemt de scholtis, secretaris en schepenen en deze plaats is het hoofdgericht van Weert en Nederweert;
Item behoort het jachtrecht, wat bezeten wordt door baron d'Horion;
Item de tienden brengen thans 123 malderen 5 vaten op, de helft in rogge en andere helft in haver;
Item het visrecht op de Maas brengt jaarlijks 43 gulden 2 stuiver wissel op;
Item het recht op de hooitiende brengt per jaar 50 gulden 10 ½ stuiver wissel op;
Item vier bunder weiden genaamd 'Calverstal' brengen jaarlijks 45 gulden 9 ½ stuiver wissel op;
Item aan cijzen of heerlijke renten 29 gulden 16 stuiver wissel;
Item het rantsoensrecht brengt per jaar 19 gulden 12 ½ stuiver wissel op;
Item bestaat uit weiden, 'pachis' en heiden.

De heerlijkheden Weert, Nederweert en Wessem bestaan uit twee verschillende lenen, die afhangen van het soevereine hof in Roermond, als hertog van Gelder, te weten Weert en Nederweert samen en Wessem apart;
Welke twee lenen dame prinses-douarière van Chimay, als moeder en zijnde garde noble⁴ van de minderjarige kinderen heeft verheven;⁵
zodat als de huidige heer prins van Chimay meerderjarig is geworden, zal deze voordat hij enige beschikking kan nemen, verplicht zijn om in zijn naam te doen of te laten verrichten twee verheffingen van de landen en heerlijkheden, hier boven genoemd, om onderzoekingen te vermijden, die de raad en procureur-generaal te

³ Frans woord. Pachis zijn feitelijk omheinde stukken weidegrond. Vermoedelijk betreft het hier broeklanden of beemden.

⁴ Garde noble is een adellijke weduwe, die vruchtgebruikster was van de nagelaten goederen ten behoeve van de achterblijvende minderjarige kinderen zonder daarvoor verantwoording af te hoeven leggen.

⁵ Weduwe Dame Gabrielle-Françoise de Beauvau -Craon, prinses van Chimay, liet namens haar oudste zoon het leen Weert en Nederweert en het leen Wessem door haar gemachtigde scholtis B.J. Costerius verheffen op 15 mei 1745.

Roermond zou kunnen doen, ----- hier pro memorie;

Betreffende de jaarlijkse verandering van de magistraat van Weert en Nederweert: Wijlen de heer prins van Chimay heeft de benoeming en verandering van de genoemde magistraten overgedragen aan de heer Costerius, scholtis en rentmeester van de genoemde landen, voor een som van 8 pistolen⁶ en hem bovendien toestemming gegeven om een van zijn zonen te benoemen in de magistraat en tot het scholtambt van de stad Weert.

Nota: De buitenie van Weert, Nederweert en Wesslem betalen de interesten van hun kapitalen à raison van 2% en wel zodanig dat het onmogelijk is het geheel op een correcte wijze te preciseren.

---

⁶ Pistool is oorspronkelijk een gouden Spaanse munt met een gelijke waarde als de Louis d'or. Later een rekeneenheid met een waarde van 11 pond of 40 gulden 3 stuiver.